

**การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3**
**Development of a Program to Enhance Teachers' Digital Leadership under
the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3**

อรนุช เจริญสรรพ¹ และ ทรงศักดิ์ ภูสีอ่อน²

มหาวิทยาลัยมหาสารคาม^{1,2}

Oranut Jaroenson¹ and Songsak Phuseeorn¹

Mahasarakham University^{1,2}

Corresponding Author, Email: oranuch.1073@gmail.com

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 และ 2) พัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู เป็นการวิจัยและพัฒนา แบ่งเป็น 2 ระยะ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู จำนวน 278 คน ได้มาโดยการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วน ผู้ให้ข้อมูลวิธีปฏิบัติที่ดี จำนวน 5 คน และผู้ทรงคุณวุฒิประเมินโปรแกรม จำนวน 5 คน เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือ ได้แก่ แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง และแบบประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรม แบบสอบถามมีค่า IOC 0.80–1.00 และค่าความเชื่อมั่นของสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์เท่ากับ 0.867 และ 0.921 ตามลำดับ เก็บข้อมูลด้วยแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ และการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิ วิเคราะห์ข้อมูลด้วยร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ดัชนีความต้องการจำเป็นแบบปรับปรุง (PNI_{modified}) และการวิเคราะห์เนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.93$) สภาพที่พึงประสงค์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$) ความต้องการจำเป็นเรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การรู้ดิจิทัล (0.916) การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมิน (0.651) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน (0.473) และการบริหารทรัพยากรดิจิทัล (0.439) และ 2) โปรแกรมประกอบด้วย จุดมุ่งหมาย หลักการและโครงสร้าง เนื้อหา 4 โมดูล วิธีการพัฒนาโดยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติงานตามแนวคิด 70:20:10 และการประเมินผล โดยผลการประเมินโปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำดิจิทัล; ครู; โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัล; ความต้องการจำเป็น

* ได้รับบทความ: 25 ธันวาคม 2568; แก้ไขบทความ: 6 มกราคม 2569; ตอรับตีพิมพ์: 30 มิถุนายน 2569

Abstract

This research aimed to: 1) investigate the current conditions, desirable conditions, and priority needs for enhancing the digital leadership of teachers under the Mahasarakham Primary Educational Service Area Office 3; and 2) develop a program for enhancing teachers' digital leadership. The study employed a research and development (R&D) design consisting of two phases. The sample comprised 278 teachers selected through proportionate stratified random sampling. Five administrators and teachers were purposively selected to provide best-practice information, and five experts were purposively selected to evaluate the program. The instruments were a questionnaire, a semi-structured interview form, and a program appropriateness and feasibility evaluation form. The questionnaire had IOC values of 0.80–1.00 and reliability coefficients of 0.867 and 0.921 for the current and desirable conditions, respectively. Data were collected through questionnaires, interviews, and expert evaluation. Percentage, mean, standard deviation, the Modified Priority Needs Index ($PNI_{modified}$), and content analysis were used.

The findings were: 1) the overall current condition was moderate ($\bar{x} = 2.93$), whereas the desirable condition was at the highest level ($\bar{x} = 4.68$). Priority needs were digital literacy (0.916), technology for measurement and assessment (0.651), digital technology for teaching and learning (0.473), and digital resource management (0.439); and 2) the program consisted of objectives, principles and structure, four content modules, development methods using training, study visits, and workplace practice based on the 70:20:10 model, and evaluation. Overall program appropriateness and feasibility were rated at a high level.

Keywords: Digital Leadership; Teachers; Digital Leadership Enhancement Program; Priority Needs

บทนำ

การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีดิจิทัลทำให้สถานศึกษาต้องปรับทั้งการบริหารการจัดการเรียนรู้ และการพัฒนาสมรรถนะบุคลากร ภายใต้สภาพแวดล้อมที่มีความผันผวนและไม่แน่นอน ครูจึงไม่ได้มีบทบาทเพียงผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ต้องสามารถเลือกใช้เทคโนโลยี สื่อสารและจัดการข้อมูล ออกแบบการเรียนรู้ ตลอดจนใช้เทคโนโลยีเพื่อวัดและประเมินผลอย่างเหมาะสม การพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู

จึงเป็นกลไกสำคัญในการยกระดับคุณภาพการศึกษาและเตรียมผู้เรียนให้พร้อมต่อสังคมดิจิทัล (พัชรารภรณ์ ดวงชื่น, 2561; สุกัญญา แซ่มซ้อย, 2561; Urbach et al., 2019)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 กำหนดเป้าหมายพัฒนาครูและบุคลากรให้มีสมรรถนะด้านดิจิทัลเพื่อยกระดับการจัดการเรียนการสอนและประสิทธิภาพการทำงาน อย่างไรก็ตาม แผนพัฒนาการศึกษาของเขตพื้นที่สะท้อนว่าครูยังต้องพัฒนาความรู้ในการใช้เทคโนโลยี การกำกับดูแลการใช้ดิจิทัลของผู้เรียน และการประยุกต์ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3, 2566) สอดคล้องกับแนวคิดที่มองว่าครูยุคดิจิทัลต้องสามารถ เข้าถึง ประเมิน ใช้ และสร้างสรรค์สารสนเทศ รวมทั้งบูรณาการนวัตกรรมดิจิทัลกับการจัดการเรียนรู้ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ (Kaganer, Sieber, & Zamora, 2014)

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น เพื่อใช้เป็นฐานในการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครูให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ โดยเชื่อมโยงประเด็นที่มีช่องว่างการพัฒนา กับเนื้อหาและกิจกรรมของโปรแกรมอย่างเป็นระบบ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันสภาพที่พึงประสงค์และความต้องการจำเป็นของภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development: R&D) โดยบูรณาการข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ดำเนินการ 2 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ประชากร ได้แก่ ครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 จำนวน 988 คน กลุ่มตัวอย่าง 278 คน กำหนดขนาดตามตาราง Krejcie and Morgan และสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิอย่างเป็นสัดส่วนตามขนาดโรงเรียน เครื่องมือเป็นแบบสอบถามสภาพปัจจุบันและสภาพที่พึงประสงค์ มีค่า IOC 0.80–1.00 ค่าอำนาจจำแนกของแบบสอบถามสภาพปัจจุบัน 0.309–0.696 และสภาพที่พึงประสงค์ 0.405–0.723 ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.867 และ 0.921 ตามลำดับ เก็บแบบสอบถามได้ครบ 278 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100 วิเคราะห์ด้วยความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และ $PNI_{modified} = \frac{(I - D)}{D}$

ระยะที่ 2 พัฒนาโปรแกรมโดยนำผลความต้องการจำเป็นร่วมกับแนวคิดและผลการศึกษาวิธีปฏิบัติที่ดีมาสังเคราะห์เป็นโปรแกรม ผู้ให้ข้อมูลวิธีปฏิบัติที่ดี ได้แก่ ผู้บริหารและครู 5 คน ซึ่งมีผลงานหรือรางวัลด้านเทคโนโลยีดิจิทัลและปฏิบัติงานในสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินภายนอกระดับดีขึ้นไป เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา จากนั้นประเมินความเหมาะสมและความเป็นไปได้ของโปรแกรมโดยผู้ทรงคุณวุฒิ 5 คน ซึ่งเป็นผู้อำนวยการสถานศึกษาหรือศึกษานิเทศก์ที่มีคุณวุฒิและประสบการณ์ตามเกณฑ์ เลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบประเมินมาตราประมาณค่า วิเคราะห์ด้วยค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 แสดงดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 สภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็น ของภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3

องค์ประกอบ	สภาพปัจจุบัน ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	สภาพที่พึงประสงค์ ($\bar{x}$)	S.D.	ระดับ	PNI _{modified} (ลำดับ)
การรู้ดิจิทัล	2.49	0.72	ปานกลาง	4.77	0.44	มากที่สุด	0.916 (1)
การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน	3.15	0.73	ปานกลาง	4.64	0.54	มากที่สุด	0.473 (3)
การบริหารทรัพยากรดิจิทัล	3.26	0.75	ปานกลาง	4.69	0.53	มากที่สุด	0.439 (4)
การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมิน	2.81	0.81	ปานกลาง	4.64	0.53	มากที่สุด	0.651 (2)
รวม	2.93	0.81	ปานกลาง	4.68	0.52	มากที่สุด	0.597

จากตารางที่ 1 สภาพปัจจุบันของภาวะผู้นำดิจิทัลของครูโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{x} = 2.93$, S.D. = 0.81) โดยการบริหารทรัพยากรดิจิทัลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 3.26$) และการรู้ดิจิทัลต่ำสุด ($\bar{x} = 2.49$) ส่วนสภาพที่พึงประสงค์โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.68$, S.D. = 0.52) ความต้องการจำเป็นโดยรวมเท่ากับ 0.597 เรียงจากมากไปน้อย ได้แก่ การรู้ดิจิทัล (0.916) การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมิน (0.651) การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน (0.473) และการบริหารทรัพยากรดิจิทัล (0.439)

2. โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 1) จุดมุ่งหมาย 2) หลักการและโครงสร้าง 3) เนื้อหา 4 โมดูล ได้แก่ การรู้ดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน การบริหารทรัพยากรดิจิทัล และ การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมิน 4) วิธีการพัฒนา ได้แก่

การฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติงานตามแนวคิด 70:20:10 และ 5) การประเมินผล ได้แก่ การประเมินความรู้ก่อน-หลัง การประเมินภาวะผู้นำดิจิทัล และความพึงพอใจ ผลการประเมินโดยผู้ทรงคุณวุฒิพบว่า โปรแกรมโดยรวมมีความเหมาะสมและความเป็นไปได้อยู่ในระดับมาก

อภิปรายผลการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 สามารถอภิปรายผล ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยระยะที่ 1 การศึกษาสภาพปัจจุบัน สภาพที่พึงประสงค์ และความต้องการจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า ในการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู มีสภาพปัจจุบันอยู่ในระดับปานกลาง แม้ว่าครูจะมีการบริหารทรัพยากรดิจิทัลและการใช้เทคโนโลยีเพื่อจัดการเรียนการสอนในระดับที่สูงกว่าด้านอื่น แต่โดยรวมยังไม่สามารถยกระดับไปสู่ระดับสูงได้ เหตุผลสำคัญคือ ครูส่วนใหญ่ยังขาดการพัฒนาความรู้และทักษะทางดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ทำให้ความสามารถในการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม การประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน และการประเมินผลด้วยดิจิทัลยังไม่เต็มศักยภาพ อีกทั้งข้อจำกัดด้านโครงสร้างพื้นฐาน การสนับสนุนจากองค์กร และการสร้างแรงจูงใจในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยียังมีไม่เพียงพอ เมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของ ธนภุต พรหมนนก (2559) ซึ่งชี้ว่าภาวะผู้นำดิจิทัลของครูควรประกอบด้วย การก้าวทันเทคโนโลยี การบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการสอนและการบริหาร การสนับสนุนด้านโครงสร้างพื้นฐาน การใช้เทคโนโลยีในการประเมินผล การกำหนดนโยบายและจริยธรรม ตลอดจนการตื่นตัวต่อการเปลี่ยนแปลง จะเห็นได้ว่าครูในปัจจุบันยังไม่สามารถตอบสนองได้ครบทุกมิติ โดยเฉพาะด้านการพัฒนาตนเองให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยีและการใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์และมีคุณธรรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรติ ภารไสว (2568) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู โดยรวมอยู่ในระดับปานกลางและยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนบดี สอนสระคู (2564) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องโปรแกรมเสริมสร้างสมรรถนะการรู้ดิจิทัลของครู ในพื้นที่จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิเคราะห์สมรรถนะการรู้ดิจิทัลของครูในสภาพปัจจุบันโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ซึ่งชี้ให้เห็นถึงความจำเป็นในการเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู

1.2 ผลการประเมินสภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของครูในเขตพื้นที่การวิจัยพบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน ทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุดเช่นกัน โดยด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ การรู้ดิจิทัล รองลงมาคือ การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผล การบริหารทรัพยากรดิจิทัล และการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน ตามลำดับ

แสดงให้เห็นถึงความคาดหวังที่สถานศึกษามีต่อครูในการพัฒนาไปสู่การเป็นผู้นำดิจิทัลที่มีความรู้ความสามารถ และวิสัยทัศน์ที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมยุคดิจิทัลเมื่อเปรียบเทียบกับแนวคิดของ ทวีศักดิ์ จินดานุรักษ์ (2561) ครูที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลในระดับพึงประสงค์สูงสุดควรเป็นผู้ที่มีทั้งศาสตร์และศิลป์ในการสอน ถ่ายทอดความรู้แก่ผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ควบคู่กับความสามารถด้าน ICT การยึดมั่นในคุณธรรมจริยธรรม และการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับคุณลักษณะของครูที่สถานศึกษามุ่งหวัง นอกจากนี้ แนวคิดของ Wilson III (2013; อ้างอิงใน วิโรจน์ สารรัตน์, 2557) ยังสะท้อนให้เห็นว่า สภาพแวดล้อมของสถานศึกษาในยุคดิจิทัลมีความซับซ้อน หลากหลาย และเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทำให้ครูและผู้บริหารจำเป็นต้องยอมรับนวัตกรรมทางเทคโนโลยีและการเปลี่ยนแปลงด้านวัฒนธรรมองค์กร โดยครูผู้ที่มีภาวะผู้นำดิจิทัลจะต้องมีคุณสมบัติพิเศษ ก้าวทันการเปลี่ยนแปลง และมีบทบาทสำคัญในการผลักดันสถานศึกษาเข้าสู่ “สังคมความรู้ใหม่” (New Knowledge Society) ได้อย่างแท้จริง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พิชญ์พิมล สุนทวงค์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องแนวทางการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษามหาสารคาม ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำเชิงดิจิทัลของครู พบว่าโดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ วัชรารณณ์ แสงทิพย์ (2565) ได้ทำการวิจัยเรื่องการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา นครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า สภาพที่พึงประสงค์ของภาวะผู้นำดิจิทัลของครู โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด

1.3 ลำดับความต้องการจำเป็น จากผลการวิเคราะห์พบว่า ด้านการรู้ดิจิทัล มีความต้องการจำเป็นมากที่สุด ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าครูยังต้องการการพัฒนาในด้านความรู้และทักษะที่เกี่ยวข้องกับการเข้าถึง การประเมิน การใช้ และการสร้างสรรค์สารสนเทศด้วยเทคโนโลยีดิจิทัลอย่างมีประสิทธิภาพ และมีจริยธรรม สอดคล้องกับแนวคิดของ Sullivan (2017) ที่กล่าวว่า ความรู้ดิจิทัลเป็นทักษะสำคัญของผู้นำดิจิทัล เนื่องจากครูจำเป็นต้องมีความสามารถในการ ค้นหา (Find) ประเมิน (Evaluate) ใช้ (Utilize) แบ่งปัน (Share) และสร้างสรรค์ (Create) เนื้อหาด้วยเครื่องมือดิจิทัลเพื่อการเรียนรู้และการพัฒนาสังคม นอกจากนี้ Ghomi & Redecker (2017) ยังย้ำว่าการรู้ดิจิทัลถือเป็นฐานสำคัญของสมรรถนะครูในยุคดิจิทัล เพราะครูที่มีความรู้ดิจิทัลจะสามารถวิเคราะห์ ปรับปรุง และออกแบบการใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสม ขณะที่ สุขุม เฉลยทรัพย์ (2559) เสนอว่าความสามารถด้าน Skill และ Technology เป็นคุณสมบัติหลักของครูยุคใหม่ ซึ่งต้องอาศัยการรู้ดิจิทัลที่เข้มแข็งเพื่อสร้างความมั่นใจในการบูรณาการเทคโนโลยีเข้ากับการเรียนการสอน ดังนั้น ความต้องการจำเป็นในด้านการรู้ดิจิทัลจึงสะท้อนถึงจุดอ่อนสำคัญที่ควรได้รับการพัฒนาเป็นอันดับแรก เพื่อยกระดับศักยภาพครูให้สามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และทำหน้าที่เป็นผู้นำดิจิทัลในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ สุรติ ภารไสว (2568) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องโปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำ

ดิจิทัลของครู และพบว่า ความต้องการจำเป็นโดยเรียงลำดับจากมากไปหาน้อย ได้แก่ 1) ความรู้ดิจิทัล 2) วิสัยทัศน์ดิจิทัล 3) การสื่อสารดิจิทัล 4) การประยุกต์ใช้ดิจิทัล

2. การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3 ประกอบด้วย จุดมุ่งหมายในการพัฒนาครูให้มีความรู้ ความเข้าใจ และทักษะด้านดิจิทัล สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนรู้ การบริหารจัดการ และการพัฒนาผู้เรียน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โครงสร้างหลักการของโปรแกรมมีความครอบคลุม สอดคล้องกับบริบท และสามารถนำไปใช้ได้จริง เนื้อหาของโปรแกรมแบ่งออกเป็น 4 Module ได้แก่ Module 1 การรู้ดิจิทัล Module 2 การใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน Module 3 การบริหารทรัพยากรดิจิทัล และ Module 4 การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการประเมินผล วิธีการพัฒนาประกอบด้วยการฝึกอบรม การศึกษาดูงาน และการฝึกปฏิบัติงาน โดยการจัดกิจกรรมตามหลักการพัฒนาแบบ 70:20:10 คือ ร้อยละ 70 จากการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง ร้อยละ 20 จากการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และร้อยละ 10 จากการอบรมเชิงทฤษฎี การประเมินผลประกอบด้วย การประเมินความรู้ความเข้าใจก่อนและหลังการพัฒนา การประเมินภาวะผู้นำดิจิทัลของครู และการประเมินความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมโปรแกรม ผลการประเมินโปรแกรมพบว่า โดยรวมมีความเหมาะสม และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้ เพระาก่อนการสร้างโปรแกรม ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดหลักการเกี่ยวกับองค์ประกอบของโปรแกรมและขอบข่ายเนื้อหาของโปรแกรมตามแนวคิดของ ชำรง บัวศรี (2542), สมิตรา พงศธร (2550), Kanaya & McMillan (2005), Funnell & Rogers (2011), McDavid, Huse & Ingleson (2013) และ Fink (2015) ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหา 4) วิธีการพัฒนา และ 5) การประเมินผล ซึ่งผู้วิจัยได้มีการวางแผนไว้อย่างเป็นระบบ มีขั้นตอนในการพัฒนาที่นำองค์ประกอบที่เชื่อมโยงกับหลักการ แนวคิด ทฤษฎีพื้นฐานเพื่อนำไปสู่การปฏิบัติตามวัตถุประสงค์ ภายใต้บริบทของการพัฒนาในแต่ละองค์กรเพื่อให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในโปรแกรม สอดคล้องกับงานวิจัยของ อรจิรา ปะติตัง (2568) ที่ได้ทำการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู พบว่า โปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู ประกอบด้วย 1) หลักการ 2) วัตถุประสงค์ 3) เนื้อหาประกอบด้วย 4 โมดูล ได้แก่ การบริหารทรัพยากรดิจิทัล การสอนบูรณาการดิจิทัล การประยุกต์ใช้ดิจิทัล และการสื่อสารดิจิทัล 4) กิจกรรมพัฒนา ได้แก่ การเรียนรู้ออนไลน์ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และการบูรณาการกับการปฏิบัติงานจริง 5) การวัดผลและประเมินผล

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาควรใช้ผลวิจัยเพื่อกำหนดนโยบายพัฒนาครูด้านภาวะผู้นำดิจิทัล โดยจัดสรรงบประมาณ พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเทคโนโลยี จัดอบรมตามหลัก 70:20:10 และส่งเสริมเครือข่ายวิชาชีพพร้อมถึงการยกย่องครูที่ใช้เทคโนโลยีอย่างสร้างสรรค์

1.2 สถานศึกษาควรกำหนดแผนพัฒนาครูด้านภาวะผู้นำดิจิทัล โดยจัดอบรมเชิงปฏิบัติการด้านเทคโนโลยี สนับสนุนทรัพยากรดิจิทัลที่จำเป็น สร้างบรรยากาศส่งเสริมนวัตกรรม เปิดโอกาสแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในชุมชนวิชาชีพ และใช้ผลการประเมินเพื่อพัฒนาการสอนอย่างต่อเนื่อง

1.3 ผู้บริหารสถานศึกษาควรเป็นผู้นำในการพัฒนาครูด้านภาวะผู้นำดิจิทัล โดยกำหนดวิสัยทัศน์ที่ชัดเจน ใช้เทคโนโลยีเป็นแบบอย่าง สนับสนุนทรัพยากรที่จำเป็น สร้างแรงจูงใจและยกย่องครูที่โดดเด่น และส่งเสริมระบบพี่เลี้ยงเพื่อพัฒนาครูอย่างเป็นรูปธรรม

1.4 ครูควรพัฒนาตนเองด้านภาวะผู้นำดิจิทัลอย่างต่อเนื่อง ตั้งแต่ทักษะพื้นฐานจนถึงเทคโนโลยีขั้นสูง เข้าร่วมอบรมเชิงปฏิบัติการ สร้างเครือข่ายแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ยึดหลักจรรยาบรรณการใช้เทคโนโลยี และนำผลการประเมินผู้เรียนมาปรับปรุงการสอนอย่างเหมาะสม

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาองค์ประกอบใหม่ ๆ ที่เกี่ยวข้องกับภาวะผู้นำดิจิทัลในอนาคต เช่น การใช้ปัญญาประดิษฐ์ (AI) การจัดการข้อมูลขนาดใหญ่ หรือความปลอดภัยไซเบอร์ เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

2.2 ควรพัฒนาหรือเปรียบเทียบโปรแกรมพัฒนาครูในรูปแบบที่แตกต่างกัน เช่น การอบรมออนไลน์เต็มรูปแบบการอบรมผสมผสาน หรือการเรียนรู้ผ่านชุมชนวิชาชีพ เพื่อหาวิธีที่มีประสิทธิภาพสูงสุด

2.3 ควรเปรียบเทียบผลการวิจัยระหว่างครูในโรงเรียนขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ เพื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเชิงบริบทและแนวทางการพัฒนาที่เหมาะสม

องค์ความรู้ใหม่

จากผลการวิจัยสามารถสังเคราะห์กรอบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูที่เชื่อมโยงกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การวิเคราะห์ความต้องการจำเป็นด้วยค่าดัชนี PNI^{modified} การกำหนดเนื้อหาการพัฒนา 4 ด้าน ได้แก่ การรู้ดิจิทัล การใช้เทคโนโลยีในการวัดและประเมินผล การใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในการจัดการเรียนการสอน และการบริหารทรัพยากรดิจิทัล โดยนำไปสู่การพัฒนาตามแนวคิด 70:20:10 ผ่านการเรียนรู้จากการปฏิบัติงานจริง การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และการฝึกอบรม พร้อมทั้งประเมินการเปลี่ยนแปลงด้านความรู้ ทักษะ การประยุกต์ใช้ และผลลัพธ์ที่เกิดขึ้น ทั้งนี้ ผลการประเมินจะถูกนำมาใช้เป็นข้อมูลย้อนกลับเพื่อปรับปรุงกระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้ครูมีภาวะผู้นำดิจิทัลที่สอดคล้องกับความต้องการและบริบทของพื้นที่ และสามารถนำเทคโนโลยีดิจิทัลไปใช้ยกระดับคุณภาพการจัดการเรียนรู้และการปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ 1 กรอบการพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครูบนฐานความต้องการจำเป็น
และการเรียนรู้แบบ 70:20:10

เอกสารอ้างอิง

- ชนกฤต พรหมนนก. (2559). รูปแบบภาวะผู้นำเชิงเทคโนโลยีของผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, มหาวิทยาลัยบูรพา).
- บุญชม ศรีสะอาด. (2553). การวิจัยเบื้องต้น. (พิมพ์ครั้งที่ 8). สุวีริยาสาส์น.
- พัชรภรณ์ ดวงชื่น. (2561). ผู้นำองค์กรในโลก VUCA. *วารสารมหาวิทยาลัยคริสเตียน*, 24(3), 450–458.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 3. (2566). แผนพัฒนาการศึกษาขั้นพื้นฐาน 5 ปี พ.ศ. 2566 - 2570.
- สุกัญญา แซ่มซ้อย. (2561). การบริหารสถานศึกษาในยุคดิจิทัล = School Management in Digital. สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุรติ ภารไสว. (2568). โปรแกรมพัฒนาภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาภาพสินธุ์. *วารสารการบริหารการศึกษา มจร.วิทยาเขตร้อยเอ็ด*, 5(4), 249–267.
- อรจิรา ปะติตัง. (2568). การพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างภาวะผู้นำดิจิทัลของครู สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษามหาสารคาม เขต 2. (วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, มหาวิทยาลัยมหาสารคาม).
- Funnell, S. C., & Rogers, P. J. (2011). Purposeful program theory: Effective use of theories of change and logic models. John Wiley & Sons.
- Ghomi, M., & Redecker, C. (2017). Digital competence of educators (DigCompEdu): Development and evaluation of a self-assessment instrument for teachers' digital competence. SCITEPRESS.
- Kaganer, E., Sieber, S., & Zamora, J. (2014). The 5 keys to a digital mindset. Forbes.
- Sullivan, L. (2017). 8 skills every digital leader needs. CMSWire.
- Urbach, N., Ahlemann, F., Böhmman, T., Drews, P., Brenner, W., Schaudel, F., & Schütte, R. (2019). The impact of digitalization on the IT department. *Business & Information Systems Engineering*, 61, 123–131.